

Прусенко Т. Ю., викладач вищої категорії,
голова циклової комісії туризму та рекреації,
Відокремлений структурний підрозділ
«Івано-Франківський фаховий коледж фізичного виховання
Національного університету фізичного виховання і спорту України»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Актуальність питання розвитку інклюзивного туризму в Україні є надзвичайно високим, з огляду на сучасні соціальні, економічні та правові виклики.

Згідно з статистикою Мінсоцполітики станом на 30.06.2023 рік за увесь час повномасштабного вторгнення кількість українців з інвалідністю зросла на 300 тисяч, а загальна кількість людей з обмеженими можливостями зросла від 2,7 млн. людей до 3 млн. людей по всій Україні. За словами голови Нацасамблеї людей з інвалідністю - Валерія Сушкевича, інвалідизація населення за останній час зростає з переломним для України темпом, що є жахливою проблемою для суспільства. [1].

Дослідники розглядають туризм для людей з інвалідністю не тільки з погляду реабілітації та лікування, а й із позиції рекреації, відпочинку, активного туризму. Головною особливістю організації інклюзивного туризму є урахування всіх потреб та поєднання потреб усіх категорій споживачів, що беруть участь у подорожі, тому що у певному сенсі туризм для людей з інвалідністю є частиною соціального туризму.[5]. Вони досліджують не лише фізичну доступність (архітектурні бар'єри, транспорт, інформація), а й соціальні аспекти, такі як участь самих людей з інвалідністю у плануванні, розробці маршрутів та наданні послуг.

Напрями ефективної організації інклюзивного туризму ми вбачаємо в процесі співпраці між різними учасниками сфери туризму, які дозволяють людям з особливими потребами отримати доступ, включаючи мобільну, візуальну, слухову і когнітивну складові доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах з почуттям власної гідності через надання універсальних туристичних продуктів, послуг. Відповідно, доступність повинна бути забезпечена всіма складовими системи надання туристичних послуг, зв'язком між туристичними об'єктами, послуги та розваги повинні бути добре перевірені і злагоджені. Система надання туристичних послуг повинна включати: систему управління в сфері туризму; інформацію для туристів і рекламу. [5].

Науковці виділяють основні напрямки розвитку туризму для осіб з обмеженими можливостями.

Одним із найбільш пріоритетних стійких видових туристичних напрямків є лікувально-оздоровчий туризм. Для лікування та оздоровлення осіб з інвалідністю широко застосовуються різні лікувальні природні

ресурси: лікувальні грязі, мінеральні води різного хімічного складу для внутрішнього і зовнішнього використання, бішофіт, озокерит, глини, повітряні й сонячні ванни, преформовані фізичні чинники. У багатьох санаторіях є спортивні майданчики, сауни, басейни, пляжі, косметологічні кабінети, спортивні зали з тренажерами, використовуються Wellness програми, SPA-процедури, великий спектр екскурсійного обслуговування [3]. Лікувально-оздоровча мета досягається завдяки заходам реабілітаційного, рекреаційного та зеленого туризму. Зелений (екологічний туризм, екотуризм) виступає особливим видом відпочинку, який спрямований на спілкування з природою, проживання в сільському середовищі або інших екологічно чистих територіях. Головною метою зеленого туризму є абстрагування від міського шуму [7].

Культурно-пізнавальний туризм включає форму соціальної адаптації людей з інвалідністю, інтеграцією в культурно-соціальний розвиток. Професійні рішення щодо організацій екскурсій, розроблення турів повинні враховувати логіку педагогічного електронного процесу: реалізовувати освітянський, навчальний, розвиваючий потенціал екскурсій, компенсуючи обмежену можливість потенційних екскурсантів з інвалідністю тими можливостями, які здатні забезпечити соціально-культурний, педагогічний супровід [2].

Спортивний туризм теж має попит серед людей з інвалідністю. Він сприяє підвищенню рухової активності в природних умовах, наближенню життєвого простору інвалідів до життєвого простору здорових людей. Пересування по пересіченій місцевості, подолання різноманітних перешкод, здійснення інших рухів доповнюють руховий фонд умінь і навичок. Заняття забезпечують накопичення багатьох життєво важливих загальноосвітніх і спеціальних знань, сприяють зміцненню здоров'я, різнобічному розвитку інтелектуальних і вольових якостей [2].

Виділяють й психологічний туризм, який стане ефективною допомогою для військових і сімей, що постраждали від війни. Організація та проведення психологічних туристичних мандрівок поєднують у собі як доступний відпочинок, так і різноманітні дієві методи навчання, зокрема, формат терапії «Open air» – повний контакт людини з природою і культурою (подорож «місцями сили», у центри духовних традицій тощо). [4].

Впроваджуючи інклюзивний туризм в Україні необхідно перейняти кращий закордонний досвід. Корисним для України стане досвід сусідньої Польщі, яка за короткий проміжок часу зробила все для покращення доступності, а Варшава отримала статус кращого міста по доступності за версією щорічної премії Access City Award – 2020. Одним з пріоритетних напрямків діяльності відділу туризму Республіки Польща на 2019 рік стали «Дії щодо підвищення доступності туризму для людей з обмеженими можливостями». Поляки трактують туризм як хорошу фізичну активність, яку можна реалізувати за допомогою різних форм подорожі.. Туристична галузь починає відповідати очікуванням та потребам людей з інвалідністю. У готелях та ресторанах є відповідні проїзди, ліфти, ванні кімнати мають ручки

та більше місця. На польських пляжах можна знайти дерев'яні майданчики або загартовану землю, завдяки якій людина в інвалідному візку зможе під'їхати до пляжу. Тут також доступні спеціальні підйомники для купання в морі. Велику роль відводять гірськолижному спорту, створюючи спеціальні проекти, один з яких «Niepełnosprawni w górach – Razem na szczyt». Мета проекту Н допомогти людям з інвалідністю під International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST) 125 час гірських експедицій та дати їм усвідомлення того, що вони можуть здійснити різні мрії та підкорити гірські вершини так само, як здорові люди. [6].

Аналізуючи наукові джерела, ми узагальнили наступні перспективи вивчення питань - у сфері економіки існує кілька ключових економічних концепцій інклюзивного туризму, які формують його зміст і напрямки розвитку:

концепція економічної доступності - включає зниження цінових бар'єрів для малозабезпечених верств населення; передбачає розвиток бюджетного та соціального туризму; важлива для забезпечення рівних можливостей у споживанні туристичних послуг. Концепція соціального підприємництва - передбачає створення туристичних підприємств, орієнтованих не лише на прибуток, а й на соціальну користь; туристичні послуги можуть надаватися особам з інвалідністю, пенсіонерам, внутрішньо переміщеним особам тощо; частина прибутку реінвестується в соціальні програми. Концепція сталого (збалансованого) розвитку - інклюзивний туризм має підтримувати економіку місцевих громад, зберігати ресурси та не шкодити довкіллю; забезпечує довготривалий економічний ефект для регіонів; включає підтримку локального виробництва, ремесел, традицій. Концепція мультиплікативного ефекту - розвиток інклюзивного туризму стимулює суміжні галузі: транспорт, харчування, торгівлю, освіту; економічна вигода розподіляється на ширше коло учасників; підвищується зайнятість, особливо серед вразливих груп населення. Концепція економіки участі (participatory economy) - громади самі залучаються до створення туристичних продуктів і сервісів; забезпечується децентралізація доходів і підвищення економічної автономії регіонів; наприклад: сільський зелений туризм, коли жителі самі приймають туристів. Концепція рівного доступу до економічних вигод - важливо, щоб дохід від туризму не концентрувався в руках окремих гравців; підтримуються малі та середні підприємства, що створюють конкурентне середовище, а також залучення до планування, тестування та вдосконалення туристичних продуктів самих людей з інвалідністю, щоб вони відповідали реальним потребам користувачів.

Перелік використаних джерел

1. Режим доступу: https://zmina.info/news/v-ukrayini-nalichuyetsya-3-miljony-lyudej-z-invalidnistyu-minsoczpolityky/?utm_source=chatgpt.com
2. Тищенко С.В., Чернишова Т.М., Осіпчук А.С. Туризм як засіб психологічної та соціальної підтримки груп ризику

3. Бабов К. Д., Дмитрієва Г. О., Тихохід Л. В., Гавловський О. Д. Лікувально-оздоровчий туризм – один із сучасних напрямків підвищення ефективності діяльності санаторно-курортної сфери. Медична реабілітація, курортологія, фізіотера.2019)

4. (Перспективи розвитку туризму для людей з інвалідністю після закінчення російсько-української війни Моца Андрій Андрійович¹, Корінець Роман Ярославович², Горюнова Катерина Анатоліївна. АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ Випуск 33/2024)

5. (Л. А. Слатвінська, к. е. н, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини ORCID ID: 0000-0002-2575-5114 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ)

6. (АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ ЗАКОРДОНОМ Чупіна Катерина Олександрівна International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST)

7. Барна Н.В., Коротєєва А.В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм. Київ, 2020. 125с

УДК 338.22.021.4

Рибалкіна К.О., Забула М.Ю., здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Білоусько Т.Ю., к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та бізнесу
Державний біотехнологічний університет

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Трансформація сучасної моделі національної економіки України, що здійснюються під впливом зовнішніх факторів (глобалізаційні та антиглобалізаційні процеси) та внутрішніх факторів (насамперед, військове вторгнення), передбачає подальший активний розвиток конкуренції завдяки створенню та підтримці стійких передумов зростання конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. У зазначених умовах, управлінському персоналу підприємств непросто утримувати бізнес навіть на межі беззбитковості, а вести успішну конкурентну боротьбу стає дуже відповідальним та складним завданням. Нейтралізація негативного впливу кризових явищ вимагає від керівництва підприємств застосування практичних навичок та досвіду передбачення кризи, її розпізнавання та застосування всього комплексу заходів щодо усунення або зменшення наслідків несприятливого настання подій. Відповідно, ефективна робота підприємства неможлива без формування конкурентної стратегії, що окреслює можливі джерела конкурентних переваг,